

solinskih spomenika početkom XIX stoljeća, Godišnjak zaštite spomenika kulture, 1975, 1. — K. Prijatelj, Dvije pale iz dalmatinskog otočenta, Zbornik za likovne umjetnosti (Novi Sad), 1979, 15. — Isti, Slikarstvo u Dalmaciji 1784–1884, Split 1989. K. Plj.

MARTINIĆ, Anka, slikarica (Bakar, 17. VII. 1887 — Zagreb, 6. V. 1959). Završila Obrtnu školu (1904–08), potom Akademiju u Zagrebu (1917–20); usavršavala se u Leipzigu, Pragu i Beču (1921–23). Bila je slikarica Patološko-anatomskoga zavoda Medicinskoga fakulteta u Zagrebu. Pisala diplome i umjetnički uvezivala knjige u koži po svojim nacrtima ili nacrtima Lj. Babića. Samostalno izlagala u Zagrebu i Mariboru 1923. R.

MARTINIĆ, Tomo (Tomo Martinov), zlatar (? — Zadar, prije 1531). Radio u Zadru 1495, a 1497. skovao je i potpisao reljef u unutrašnjosti škrinje Sv. Šimuna; 1514. izradio je kip Sv. Šimuna za istoimenu crkvu. — U raki Sv. Šimuna na plitku reljefu skovao je *Prikazanje u hramu* i likove četiriju zadarskih svetaca zaštitnika ispod renesansne arkature. Između lukova su poprsja rim. imperatora a na podnožju prizori iz helenističke mitologije. Po izgledu i načinu izrade slični su reljefi na škrinjici s prikazom zadarskih zaštitnika iz približno istoga vremena (Stalna izložba crkvene umjetnosti u Zadru).

LIT.: I. Petricoli, Škrinja sv. Šimuna, Zagreb 1983. R.

MARTINIS, Dalibor, likovni umjetnik (Zagreb, 1. VII. 1947). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1971. God. 1978. odlazi na duži studijski boravak u Kanadu, SAD, Englesku i Nizozemsku. U početku usmjeren na područje proširenih medija (televizija, ambijenti, instalacije, performance), od 1973. posvećuje se poglavito videoumjetnosti i eksperimentalnoj televiziji. Istražujući prirodu medija, posebno televizijske slike, usredotočuje svoju pažnju na problem univerzalne bipolarosti. U kasnijim radovima približava se postmodernome estetskom stanju u kojemu se odnosi i vrijednosti relativiziraju do apsurdna. Samostalno je izlagao u Zagrebu (1969, 1972, 1975, 1976, 1977, 1979, 1981, 1984, 1988, 1990), Vancouveru (1978), Torontu (1979), Montrealu (1979), Amsterdamu (1979), Haagu (1986), Berlinu (1989); retrospektive videoradova prikazao je u Londonu (1983), New Yorku (1984), Lyonu (1988), Zagrebu (1988. i 1990) i dr. Sudjelovao je na XVI. bijenalu u São Paulu i »Dokumenti« u Kasselu; na izložbi »New Narrative« u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku (1984) te na svjetskim festivalima videoumjetnosti. Bavi se i grafičkim oblikovanjem.

LIT.: M. Susovski, Inovacije u hrvatskoj umjetnosti sedamdesetih godina (katalog), Zagreb 1982. — D. Matičević, Dalibor Martinis, instalacije i videovrpce (katalog), Zagreb 1990. Ž. Kć.

MARTIN ISTRANIN (Martinus de Histria), kaligraf i sitnoslikar (druga pol. XIII — prva pol. XIV. st.); rodom iz Istre. U Bibliothèque Mazarine u Parizu čuvaju se tri njegova iluminirana pergamentska kodeksa, pisana goticom, izrađena poč. XIV. st. (Cod. 248–195 listova; Cod. 270–296 listova; Cod. 802–192 lista).

LIT.: Ch. Samaran i R. Marichal, Catalogue des manuscrits en écriture latine — Musée Condé et bibliothèques parisiennes, Paris 1959. — Š. Jurić, Katalog starijih datiranih latiničkih rukopisa koji se čuvaju u pariškim bibliotekama, Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 1965, 3–4. Š. Ju.

MARTIN IZ KRAPINE, graditelj (XV. st.). Gradio 1462–73. gotičku crkvu Sta Chiara u Veneciji.

LIT.: C. Fisković, Hrvatski umjetnici u Mlecima, Mogućnosti, 1956, 1, str. 10.

MARTIN MAĐAR, ljevač topova iz Sremske Mitrovice, prvi poznati majstor za izradu topova u Dubrovniku. God. 1393. obvezao se izraditi dvije bombe, a 1399. veliki broj veretona za potrebe državne artiljerije.

MARTINOVIĆ, Branko, slikar (Rijeka, 3. II. 1954). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1978 (N. Reiser). Od 1983. živi u Parizu. Slika asocijativne kompozicije u koje unosi satelitske snimke naše planete, stare karte, natpise i grafičke elemente. Ciklus *Krajolici* tvore polivalentan lik. izraz zasnovan na kontrastu tih elemenata. — Samostalno izlagao u Rijeci (1980), Valletti (1984), Zagrebu (1984, 1987), Delftu (1984), Hagu (1985) i Parizu (1987, 1992). R.

MARTINOVIĆ, Stjepan, zlatar (XV. st.). God. 1453. radi zajedno sa Ž. Gojakovićem neke srebrne predmete po narudžbi senata Dubrovačke Republike za vjenčanje ug. kralja Matijaša Korvina, a 1457. obvezao se izraditi pozlaćenu palu za gl. oltar stolne crkve u Dubrovniku.

LIT.: C. Fisković, Dubrovački zlatari od XIII. do XVII. stoljeća, SHP, 1949, 1, str. 164, 166, 202, 203.

T. MARTINIĆ, detalj reljefa u unutrašnjosti škrinje Sv. Šimuna. Zadar, crkva Sv. Šimuna

MARTINŠČINA, selo u Hrvatskom zagorju. Kapela Sv. Martina (do 1699. župna crkva) jednobrodna je gotička građevina s četverokutnim svetištem koje je odijeljeno od broda trijumfalnim lukom, a presvođeno križnim svodom. Uz gl. pročelje prigraden je poslije 1666. zvonik. Svetište je oslikano gotičkim freskama (s odrazom internacionalnoga stila sred. XV. st.) u neuobičajenu ikonografskome rasporedu: u donjemu dijelu draperije, a poviše njih niz apostola, različitih svetaca, biblijskih prizora, te donator u svjetovnoj nošnji. U crkvi se nalaze barokni oltari, glavni iz 1781, te romanički brončani križ, rijedak na području kontinentalne Hrvatske, koji stilom upućuje na ranoromaničke križeve saksonske-zapadnofalačke radionice s poč. XII. st. Drveni gotički kip Marije s djetetom potječe iz posljednje četvrtine XV. st.

LIT.: V. Noršić, Poviest župe Bl. Dj. Marije u Zlataru, Zagreb 1942, str. 4, 8, 16–21. — A. Horvat, Brončani razapeti »Christus regnans« naden u Hrvatskoj, VjAHD, 1954–57. — A. Deanović, Gotičke freske crkve Sv. Martina u Martinšćini, Rad JAZU, 1971, 360. A. Ht.

MARTINŠČICA, selo i uvala na Z obali otoka Cresa. Ime potječe od srednjovj. crkve Sv. Martina; crkva je iz temelja pregrađena u XIX. st. Oko 1500. osnovala je cresa patricijska obitelj Bokina u Martinšćici samostan trećoredaca-glagoljaša s crkvom Sv. Jeronima. Nad njezinim gl. oltarom je slika Baldassarea d'Anne (1636), na zidovima slike apostola mlet. škole iz XVII. st., a u samostanu votivne slike iz XVIII. st. s portretima creskih pomoraca. Kraj samostana sagradila je u XVII. st. patricijska obitelj Sforza ladanjski dvorac, dvokatnicu s presvođenim prostorijama i arkadama na pročelju, otvorenima prema dvorištu, koje je opasano visokim zidom s puškarnicama. Na bregovima u okolici su prapov. gradine (kasteljeri), ruševine romaničke crkve Sv. Kristofora, fragmenti gotičke crkve Sv. Kuzme i Damjana, a u uvalama uz more tragovi ant. vila.

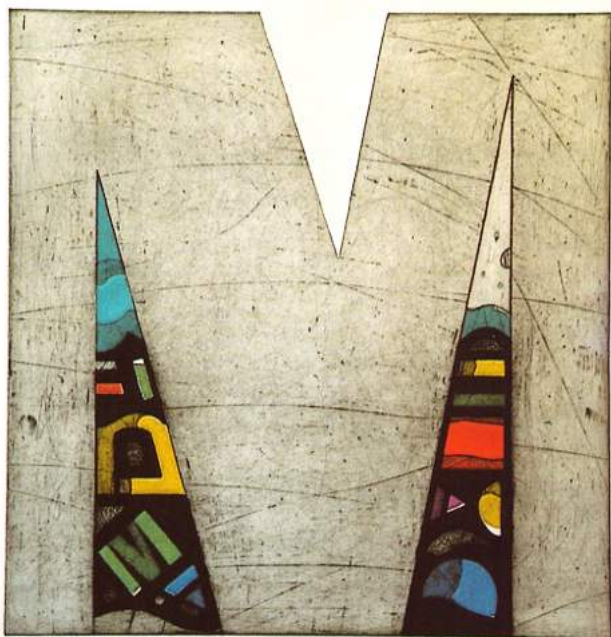
U drugoj uvali Martinšćici (*Martišnjici*) na J dijelu Cresa nalaze se temelji starokršč. bazilike s ostacima mozaika na podu, te ruševine ranosrednjovj. crkve čija je osnova u obliku armenskoga križa.

LIT.: B. Fučić, Izvještaj o putu po otocima Cresu i Lošinju, Ljetopis JA, 1949, 55, str. 61–63. — A. Mohorovićić, Prilog analizi razvoja historijske arhitekture na otocima Lošinju i Cresu, ibid., 1954, 59, str. 219–220. — Isti, Problem tipološke klasifikacije objekata srednjovjekovne arhitekture na području Istre i Kvarnera, ibid., 1957, 62, str. 520–521. — B. Fučić, Apsyrtides, Mali Lošinj 1990. B. F.

MARTINUZZI, Bernardino, furlanski graditelj (XVIII. st.). God. 1725. došao na poziv isusovaca u Rijeku da dovrši gradnju crkve Sv. Vida, pri čemu je izmijenio projekt dodavši galerije iznad kapela. S njim je radio i sin *Giovanni* (Gradiška na Soči, 1708 — Rijeka, 1753), koji ostaje u Rijeci do smrti, ali čiji kasniji radovi nisu identificirani.

LIT.: Horvat — Matejčić — Prijatelj, Barok. R.

MARTINUZZI, Carlo, graditelj (Furlanija, X. 1674 — nakon 1720). U Ljubljani je boravio 1698–1720. Izradio nacрте za ljubljansku katedralu,

P. MARUNA, »M«, bakropis u boji

sjemenište i magistrat. God. 1720. pozvan je da gradi lučka skladišta u Trstu i Rijeci. Očuvao se njegov nacrt za utvrdu u Kastvu, a pripisuje mu se projekt gradskih vrata u Kastvu (1731).

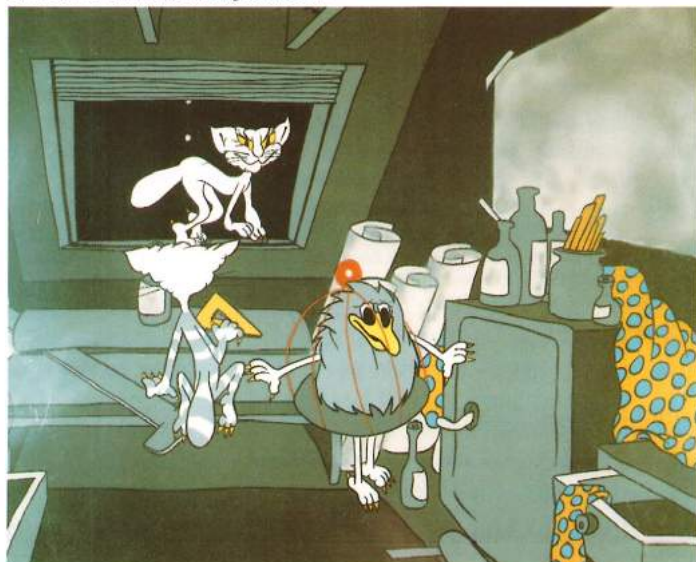
LIT.: Horvat – Matejčić – Prijatelj, Barok.

MARTON, Ranko, slikar i oblikovatelj (Zagreb, 1. IV. 1946). Diplomirao psihologiju i sociologiju na Filozofskome fakultetu u Zagrebu. Bavi se oblikovanjem i izumima igračaka za djecu predškolske dobi. Slikati je započeo 1968. Njegovo je slikarstvo na granici između urbane naive i pop-arta. Slika akrilikom na platnu, snažnim koloritom, pažljivim rasporedom elemenata, ostvarujući obojenim plohama privid kolaža – kružnih, rešetkastih ili simetričnih kompozicija (Zagreb, 1991; *Sastanak u lobbyu*, 1987–93; *Svijet*, 1993). – Samostalno izlagao u Zagrebu (1981, 1987, 1990, 1993) i Portorožu (1985).

LIT.: *Marton-program* (katalog), Zagreb 1990. – V. Gracin-Čuić, Ranko Marton (katalog), Zagreb 1993. V. G. Č.

MARULIĆ, Marko, književnik (Split, 1450 – 1524). U svojoj je oporuci zabilježio da je ispisivao i ilustrirao biblijske motive. Vjerojatno je drvorezima ukrašio i drugo izdanje svojega tiskanoga spjeva *Judita* (1522), jer se u jednomu od drvoreza čita slovo M. Na izrazito slikarski karakter pojedinih opisa u *Juditi*, upozorio je P. Skok. M. je obilazio arheol. ostatke Salone. Sastavio je zbirku starih natpisa (*In epigrammata priscorum com-*

J. MARUŠIĆ, kadar iz crtanog filma *Tamo*

mentarius), u kojoj ima natpisa i iz naših gradova (Pula, Umag, Nin, Trogir) a posebno mjesto zauzimaju natpisi iz Salone (*Inscriptiones repartae Salonis*, rukopis u Vatikanskoj biblioteci).

LIT.: F. Radić, Marulić kao hrvatski arheolog, u: Izvještaj o djelovanju Hrvatskog starinarskog društva u Kninu, 1901. – C. Fisković, Umjetnički obrt u XV. i XVI. st. u Splitu, Zbornik Marka Marulića, Zagreb 1950. – P. Skok, O stilu Marulićeve »Judite«, ibid. – C. Fisković, Marko Marulić Pečenić i njegov likovni krug, u knjizi: Baština starih hrvatskih pisaca, Split 1978. – Isti, O Marulićevoj slikanju, Prilozi – Dalmacija, 1986–87. – N. Bezić-Božanić, Prilog poznavanju umjetničkih uveza Marulićevih knjiga u Splitu, Mogućnosti, 1991, 11–12. N. B. B.

MARUN, Lujo (Stjepan), arheolog (Skradin, 10. XII. 1857 – Knin, 15. I. 1939). Kao franjevac službovao u Drnišu; 1881. počeo rekonstruirati Petrovo polje a 1885. istražuje Kapitul i Biskupiju kraj Knina. Svojim je iskapanjima dao temelj starohrv. arheologiji. God. 1887. osniva u Kninu »Kninsko starinarsko društvo« (od 1893. »Hrvatsko starinarsko društvo«); tu je 1893. otvorio Prvi muzej hrvatskih spomenika. God. 1895. pokreće časopis »Starohrvatska prosvjeta«. Također iskapa na Kapitolu, u Biskupiji, Orlicu, na Ceceli kraj Drniša, Ždranju, Žažviću kraj Bribira i dr. Na njegov su poticaj pokrenuta iskapanja Burnuma, Podgrađa (Asseria) i Bribira.

BIBL.: Bilješke kroz starinarske izkopine u kninskoj okolici od 1885–1890, VjHAD, 1890. i 1891; Starohrvatsko groblje sa crkvom sv. Spasa u Cetini, SHP, 1895. i 1896; Plohezeze sarkofaga našaste med ruševinama bazilike na rimokatoličkom groblju u Biskupiji (sa K. Patschom), ibid., 1895; Starohrvatska bazilika u Žažviću u bibrirskoj županiji, ibid., 1896; Dvije nadpisne uspome u hrvatskom kralju Zvonimiru, ibid., 1897; Arheološki prilozi o religiji poganskih Hrvata, ibid., 1897; O najznamenitijim starohrvatskim grobovima na groblju otkrivene biskupske bazilike S. Marije u Biskupiji kod Knina, ibid., 1898; Popis naušnica »Prvog muzeja hrvatskih spomenika« u Kninu, ibid., 1899, 1900. i 1901; Ruševine crkve sv. Luke na Uzdolju kod Knina sa pisanom uspomenom hrvatskoga kneza Mutimira, ibid., 1927.

LIT.: S. Gunjača, Rad osnivača Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika i utemeljitelja Starohrvatske prosvjete (povodom stogodišnjice rođenja fra Luge Maruna 1857–1957), SHP, 1957. – K. Jurišić, Fra Lujo Marun, osnivač starohrvatske arheologije, Split 1979. – D. Jelovina, Lujo Marun – utemeljitelj Hrvatskog arheološkog društva, u knjizi: Arheološka istraživanja u Zagrebu i njegovoj okolici, Zagreb 1981. N. B. B.

MARUNA, Pero, slikar (Jasenice, 25. VII. 1938). Studirao 1961–64. na Akademiji u argentinskoj Córdoba (Ernesto Farina) te na Akademiji San Fernando u Madridu gdje je i diplomirao 1968. Potom živi i djeluje u Málaga, a od 1982. u Aranjuezu kraj Madrida. Radi crteže u crnoj tinti (*Luka*, 1962; *Bez naziva*, 1964) i grafičke cikluse u raskošnim bojama (*Abeceda*, 1987/88). Virtuoznim crtežom, često filigranskim, stvara nadstvaran svijet geometrijskih i organskih oblika. Njegovi su noviji radovi istodobno figurativni, apstraktni i konceptualni. Izlaže od 1961. u Argentini (Córdoba), Španjolskoj (Málaga, Madrid, Toledo i dr.) i Švicarskoj (Lausanne).

LIT.: T. Maroević, Pero Maruna, Kontura, 1993, 13.

V. Fo.

MARUSINAC → SOLIN

MARUŠEVEC, selo Z od Varaždina. Župna crkva Sv. Jurja iz 1482. s gotičkim poligonalnim svetištem (uz koje je sakristija) pregrađena je dva puta te sada ima tri broda, bočnu kapelu i zvonik (1745) pred glavnim pročeljem. U njoj se nalazi nadgrobna ploča Baltazara Vragovića iz XVII. st., crkveno posude iz XVII–XVIII. st. i pacifikal (1669). Na župnome je dvoru grb plemićke obitelji Vragovića. Njihov je grb (iz 1618) i na maruševčkom dvorcu koji je nakon Vragovića promijenio više vlasnika (među ostalima i Patačići); A. Schlippenbach ga je dao pregraditi u duhu historicizma. – U kapeli u nedalekom Druškovcu čuvaju se ciborij iz XVII. st. te kaleži iz 1664. i 1706.

LIT.: G. Szabo, Spomenici kotara Ivanec, VjHAD, 1915–19, str. 64–65. – A. Horvat, Između gotike i baroka, Zagreb 1975. – M. Obad Šćitaroci, Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja, Zagreb 1991. A. Ht.

MARUŠEVSKI, Olga, povjesničarka umjetnosti (Popovača, 17. IX. 1922). Diplomirala 1957. i doktorirala disertacijom o Isi Kršnjavome 1986. u Zagrebu. Radila u Gliptoteci JAZU i Jugoslavenskome leksikografskom zavodu. Istražuje umjetnost XIX. st. u Hrvatskoj.

BIBL.: Likovni elementi u tipografskoj opremi periodičke štampe u Hrvatskoj, u zborniku: Počeci štampe jugoslavenskih naroda, Beograd 1969; Kršnjavi i Bollé, ŽU, 1978, 26–27; Dva poglavlja u povijesti Društva umjetnosti, Bulletin JAZU, 1979, 2; Povodom izložbe Minhenske škole, ibid., 1980, 1; Maksimir, ibid., 1980, 2; Izidor Kršnjavi i »dnevnik« njegove borbe za profesuru, Radovi OPU, 1981, 7; Tomislav Krizman za naš umjetnički obrt, Bulletin JAZU, 1982, 2; Kulturni i prosvjetni program Ise Kršnjavoga na zidovima palače u Opatičkoj 10, Iz starog i novog Zagreba, VI, Zagreb 1984; Oton Iveković kao kritičar, Anali Galerije Antun Augustinčić, 1985, 5; Iso Kršnjavi kao graditelj, Zagreb 1986; Katedrala u vremenu i prostoru, ŽU, 1987, 41–42; Od Manduševca do Trga Republike, Zagreb 1987; Devetnaesto stoljeće na dvjema izložbama u Münchenu, Bulletin JAZU, 1988, 1; Suvremenost oblika u obnovi sakralnih objekata, Peristil, 1988–89, 31–32; Preuređenje franjevačkog samostana u